

Sygn. akt I ACa 292/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Borowska (spr.) SSA Bogusław Dobrowolski
Protokolant	:	Urszula Westfal

po rozpoznaniu w dniu 1 sierpnia 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. P.**

przeciwko **Spółdzielni (...) w S.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 12 lutego 2018 r. sygn. akt I C 348/15

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanej na rzecz powoda 4.050 zł tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód S. P. w pozwie skierowanym przeciwko Spółdzielni (...) z siedzibą w S. wnosił o zasądzenie od pozwanej kwoty 126.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu twierdził, że pozwana Spółdzielnia nie dokonała zwrotu wpłaconych przez niego udziałów mimo ustania jego członkostwa oraz zażądania zwrotu.

Pozwana Spółdzielnia (...) z siedzibą w S. wносиła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu. Podniosła zarzut przedawnienia w zakresie kwoty 125.500 zł oraz niewymagalności roszczenia powoda w zakresie kwoty 1.000 zł.

Z ostrożności procesowej wskazywała, że roszczenie powoda podlega oddaleniu również z uwagi na fakt, że wpłacone przez niego udziały zostały przeznaczone na pokrycie strat pozwanej Spółdzielni.

Wyrokiem z 12 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanej Spółdzielni (...) w S. na rzecz powoda S. P. kwotę 91.995,40 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 marca 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałym zakresie i rozstrzygnął o kosztach sądowych i kosztach procesu.

Sąd I instancji ustalił, że 20 czerwca 2002 r. wpisano do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego Spółdzielnię (...). Jej członkiem był powód S. P.. Powód był członkiem Spółdzielni w okresie od 10.05.2002 r. do 28.09.2008 r. Tytułem udziałów łącznie wniósł kwotę 126.500 zł – w tym wymaganą Statutem w § 14, kwotę 1.000 zł tytułem obowiązkowego udziału członkowskiego.

Na wniosek powoda uchwałą z dnia 28 września 2008 r. Rada Nadzorcza Spółdzielni wykreśliła go z rejestru członków Spółdzielni z uwagi na zły stan zdrowia oraz związany z tym brak możliwości kontynuowania hodowli drobiu w zakresie pozwalającym na wywiązywanie się z zobowiązań wobec Spółdzielni. Powód w okresie swojego członkostwa zobowiązany był do pokrycia straty bilansowej tylko za rok 2003 zgodnie z Uchwałą nr (...) Walnego Zgromadzenia Spółdzielni w kwocie proporcjonalnej do udziałów w wysokości 34.504,60 zł.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie pozwanej Spółdzielni, które odbyło się w dniu 26 czerwca 2009 r., podjęło uchwały: nr (...) w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego za rok 2008 i nr (...) rozstrzygając, że strata bilansowa za 2008 r. zostanie pokryta z zysków z kolejnych lat obrotowych.

Powód żądanie zwrotu udziałów zgłosił już 15 września 2008 r., w okresie kiedy pozostawał jeszcze członkiem pozwanej Spółdzielni. Pismem z 1 września 2014 r. powód zażądał zwrotu wpłaconych udziałów. Pozwana odmówiła zadośćuczynienia żądaniu powoda w całości lub w części wskazując, że udziały przeznaczone zostały na pokrycie strat Spółdzielni już po ustaniu jego członkostwa.

Następnie Sąd Okręgowy przedstawił mające zastosowanie do sprawy zapisy statutu Spółdzielni odnoszące się do zwrotu udziałów (§ 15).

Sąd I instancji zauważył również, że powód w czasie swojego członkostwa pełnił funkcje w Radzie Nadzorczej i w Zarządzie. Powód informowany był przez członków organów pozwanej Spółdzielni, iż wypłata jego wkładów możliwa będzie dopiero po 5 latach od wystąpienia ze Spółdzielni. Podobne informacje przekazywane były innym spółdzielcom, występującym ze Spółdzielni – Prezes Zarządu Spółdzielni A. M. zapewniał ich, że wymagalność wypłaty udziałów następuje po 5 latach. Niektórym udziałowcom, którzy wystąpili ze Spółdzielni około 2004 r., zwrócono wartość ich udziałów pomniejszoną o wartość strat. Na Walnym Zgromadzeniu słowa Prezesa o konieczności odczekania 5 lat na zwrot wkładów potwierdził adwokat Spółdzielni. W informacjach przekazywanych przez władze Spółdzielni występującym z niej członkom nie było rozróżnienia na udziały obowiązkowe i nadobowiązkowe. „Udziały nadobowiązkowe” władze Spółdzielni potrącały z wynagrodzeń, jakie członkom Spółdzielni przysługiwały za zdany żywiec. Po upływie 5 lat od wystąpienia ze Spółdzielni, spółdzielcy otrzymywali odpowiedź, że nie dostaną zwrotu wkładów, gdyż przeznaczone zostały na pokrycie strat Spółdzielni.

Następnie Sąd zauważył, że działalność Spółdzielni miała charakter deficytowy. Od powstania, tj. 2002 r. do 31.12.2014 r. Spółdzielnia uzyskała tylko 3-krotnie dodatni wynik finansowy w łącznej kwocie 770.747,56 zł, poniesione w pozostałym zakresie straty wyniosły 9.572.649,77 zł. Z bieżącej działalności, bez dopływu kapitału z zewnątrz Spółdzielnia nie była w stanie pokryć wygenerowanych strat. Jednak spłata udziałów powoda po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za 2008 r. była możliwa. Do końca 2008 r. członkowie wnieśli do Spółdzielni udziały o łącznej wartości 1.583.800 zł, jednocześnie według bilansu rzeczowe aktywa trwałe Spółdzielni na dzień 2008 r. wynosiły 11.482.475,11 zł.

Następnie Sąd ustalił, że powód, który był członkiem Spółdzielni w okresie 10.05.2002 r. – 28.09.2008 r., był zobowiązany do pokrycia straty bilansowej za rok 2003 zgodnie z Uchwałą nr 13/2004 Walnego Zgromadzenia Spółdzielni w kwocie proporcjonalnej w wysokości 34.504,60 zł. Zatem w przypadku wypłaty udziału w 2009 r. (po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za rok 2008, w którym powód złożył wypowiedzenie członkostwa) należna mu kwota udziałów wynosiłaby 91.995,40 zł. Po złożeniu wypowiedzenia przez powoda i zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za 2008 r. powinno było nastąpić wyksięgowanie tego udziału z kapitału udziałowego na zobowiązania wobec byłego członka. Mimo trudnej sytuacji finansowej pozwanej, bieżące zobowiązania Spółdzielni w latach 2007 – 2014 r. były regulowane, a zasięg zobowiązań i skala prowadzonej działalności przez Spółdzielnię pozwalała na wypłatę udziału powoda.

Według stanu i cen obecnych wartość rynkowa nieruchomości wchodzących w skład Spółdzielni (...) z siedzibą w S. wynosi 6.360.390,00 zł, według stanu na 2008 r. i cen obecnych wynosiła ona 5.996.180 zł.

Stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zeznania świadków, treść umowy stron (statutu), przesłuchanie stron, korespondencję stron oraz ich stanowiska. Sąd nie odmówił wiarygodności żadnemu z przesłuchanych świadków, albowiem ich zeznania były spójne i korespondowały ze sobą wzajemnie oraz z resztą materiału dowodowego w sprawie. Sąd uwzględnił też w całości opinię biegłej z zakresu rachunkowości H. K., która to opinia – po jej uzupełnieniu w formie pisemnej, jak i ustnej na rozprawie, posłużyła do określenia wartości udziału powoda, jaki winien był być mu wypłacony po jego wystąpieniu ze Spółdzielni w 2008 r.

Sąd I instancji zauważył przy tym, że opinia biegłej w zakresie analizy sytuacji finansowej Spółdzielni w kontekście posiadania zasobów na spłatę byłych spółdzielców zawierała własną ocenę biegłej w tym zakresie, ale Sąd nie był nią związany, gdyż ocena prawna określonego zdarzenia nie należała do biegłego.

Opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości M. S. dostarczyła zaś informacji o znacznej wartości głównych składników majątku trwałego pozwanej, potwierdzającej jej możliwości uczynienia zadość żądaniu powoda jako byłego członka Spółdzielni.

Zgłoszony na ostatnim terminie rozprawy wniosek o ustalenie korzyści członków Spółdzielni za sprzedaż żywca Sąd oddalił uznając go za zbędny wobec dostatecznego wyjaśnienia okoliczności istotnych w sprawie.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w znacznej części. Wskazał następnie, że zgodnie z art. 26 § 1 Prawa Spółdzielczego udział byłego członka wypłaca się na podstawie zatwierdzonego sprawozdania finansowego za rok, w którym członek przestał należeć do spółdzielni. Sposób i terminy wypłaty określa statut.

Sąd przypomniał stanowiska obu stron. Powód twierdził że zapisy z § 15 Statutu są nieważne jako sprzeczne z ustawą, zatem nieważne są też powzięte na jego podstawie uchwały w części prowadzącej do pokrycia straty Spółdzielni z całości niewypłaconych udziałów byłego członka, bowiem co do zasady tylko członek Spółdzielni, a nie były członek, uczestniczy w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów (wyjątki określone w art. 28 Prawa Spółdzielczego). Pozwana natomiast stała na stanowisku, że zgodnie z § 15 ust. 4 Statutu i art. 21 Prawa Spółdzielczego, wypłata udziałów ponadobowiązkowych powinna nastąpić najpóźniej do dnia 26 czerwca 2009 r., czyli upływu 1 roku od chwili zatwierdzenia sprawozdania finansowego za 2008 r. Z kolei, zgodnie z treścią art. 29 § 1 Prawa Spółdzielczego, roszczenia o wypłatę udziałów, udziału w nadwyżce bilansowej oraz z tytułu zwrotu wkładów albo ich równowartości pieniężnej ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech. W tej sytuacji roszczenie powoda o wypłatę udziałów ponadobowiązkowych miało przedawnić się w dniu 27 czerwca 2013 r. Natomiast żądanie zwrotu wpłat dokonanych na udziały obowiązkowe oceniała jako niewymagalne, wobec przewidzianego w § 15 ust. 2 zd. 2 Statutu okresu 5 letniego na spełnienie świadczenia.

Sąd Okręgowy uznał, że podniesiony zarzut przedawnienia nie był zasadny. Pomimo, że z art. 29 § 1 Prawa Spółdzielczego wynika trzyletni okres przedawnienia, Sąd wskazał, że statut pozwanej w § 15 w brzmieniu

obowiązującym na datę wystąpienia przez powoda ze Spółdzielni wyraźnie przewidywał termin 5-letni na wypłatę udziałów byłego członka, a z informacji przekazywanych powodowi i innym byłym członkom przez Prezesa Zarządu pozwanej A. M., w obecności profesjonalnego prawnika, miało wynikać, że „wymagalność wypłaty udziałów następuje po 5 latach”, bez różnicowania ich na udziały obowiązkowe i nieobowiązkowe. Sąd zauważył, że pozwana pismem z dnia 2 października 2014 r., jako podstawę odmowy spełnienia roszczenia powoda, podała przeznaczenie udziałów na pokrycie strat, nie zaś upływ terminu przedawnienia roszczenia. Ostatecznie Sąd uznał, że powód mógł mieć uzasadnione przekonanie, że może domagać się zwrotu udziałów po upływie 5 lat po wystąpieniu ze Spółdzielni. Na tę konkluzję nie może mieć wpływu fakt, że powód w czasie, gdy był członkiem Spółdzielni, piastował funkcje w jej organach. Konstrukcja art. 26 Prawa Spółdzielczego odsyła do odpowiednich uregulowań w statucie, ten zaś w omawianej części jest niejednoznaczny i mógł nastęrczać trudności w jego interpretacji. Powyższe obciążać musiało pozwaną, jako autora umowy (statutu). Sąd zauważył też, że inni byli członkowie spółdzielni pozostawali w błędnym przekonaniu co do terminu wymagalności ich roszczeń o wypłatę udziałów.

Okoliczności sprawy w ocenie Sądu I instancji pozwalały na zastosowanie w sprawie art. 5 k.c. Powód nie zwlekałby z dochodzeniem swego roszczenia, gdyby nie został przez pozwaną poinformowany i utrzymywany w przekonaniu, że istnieje konieczności oczekiwania 5 lat na wypłatę środków z udziałów. W tej sytuacji zachowanie pozwanej ocenil jako niełojalne i sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. W tej sytuacji zarzut przedawnienia nie mógł zostać uwzględniony.

Za niezasadne Sąd Okręgowy uznał natomiast argumenty pozwanej, że w wyniku uwzględnienia roszczenia powoda ucierpią interesy obecnych spółdzielców, bowiem to działania pozwanej doprowadziły do wstrzymania wypłaty wkładu powoda.

Jako podstawę roszczenia Sąd I instancji wskazał art. 26 Prawa Spółdzielczego. Zauważył również, że prezentowana przez pozwaną interpretacja § 15 Statutu sprowadzała się do tego, że uzurpowała sobie prawo wyboru, których z wierzycieli zaspokoić najpierw, z pokrzywdzeniem pozostałych. Powód jednak z dniem wystąpienia ze Spółdzielni uzyskał wierzitelność o wypłatę wpłaconych udziałów, a Spółdzielnia winna była te zobowiązanie spełnić, tak jak realizuje – mimo nienajlepszej kondycji finansowej – swoje bieżące zobowiązania. Wstrzymywanie się z wypłatą środków wpłaconych przez powoda na poczet udziałów było niedopuszczalne.

Wartość oszacowanego przez biegłego M. S., majątku trwałego Spółdzielni, według stanu na 2008 r. (5.996.180,00 zł), przeczy zdaniem Sądu o braku możliwości spłaty powoda. Również biegła z zakresu rachunkowości wyjaśniła, że wypłata powodowi kwoty 91.995,40 zł (po potrąceniu strat) była możliwa. Wskazał, że pozwana po otrzymaniu wypowiedzenia przez powoda, powinna była żądanie zwrotu jego udziałów zaewidencjonować jako zobowiązanie i je spełnić. Jednakże nagminną praktyką Spółdzielni było wstrzymywanie się z wypłatami udziałów byłym członkom.

Następnie Sąd czynił rozważania na temat daty wymagalności roszczenia o zwrot udziału i momentu żądania zwrotu wpłat dokonanych na udziały (art. 26 i 21 Prawa Spółdzielczego)

Ostatecznie Sąd przypomniał, że powód w okresie swojego członkostwa (2002 – 2008) zobowiązany był do pokrycia straty bilansowej tylko za rok 2003 w wysokości 34.504,60 zł. W przypadku zatem wypłaty udziału w roku 2009, po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za rok 2008, w którym powód złożył wypowiedzenie członkostwa w Spółdzielni – do zwrotu powodowi należna kwota udziałów wynosiłaby 91.995,40 zł.

Rozstrzygnięcie o kosztach oparto o art. 100 k.p.c., rozdzielając je stosunkowo.

Apelację od wyroku wywiodła pozwana spółdzielnia. Zarzuciła Sądowi I instancji:

I. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c. w związku z art. 302 § 1 k.p.c. w związku z art. 32 Konstytucji poprzez przeprowadzeniu dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do przesłuchania powoda

II. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c. w związku z art. 150 k.p.c. poprzez przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, pomimo że nie wysłano do stron wezwania na rozprawę z zaznaczeniem, iż celem posiedzenia jest przesłuchanie stron oraz określenia skutków niestawiennictwa,

III. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd błędnej oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny materiału dowodowego, polegającej na braku wszechstronnego ustosunkowania się do całości materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, skutkującej błędnymi ustaleniami stanu faktycznego, w szczególności poprzez:

- 1) bezpodstawne uznanie, że pomimo upływu terminu na dochodzenie przez powoda roszczeń z tytułu zwrotu udziałów, zaistniały przesłanki do nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego;
- 2) bezpodstawne uznanie, iż powód został celowo wprowadzony w błąd przez władze spółdzielni odnośnie terminu wymagalności jego roszczenia o zwrot udziałów;
- 3) uznanie, że w celu dokonania ustaleń, czy osoby reprezentujące pozwaną spółdzielnię przekazały powodowi nieprawdziwe informacje w zakresie terminu wymagalności wypłaty udziałów, wystarczające jest oparcie się na zeznaniach powoda, bez przesłuchania strony pozwanej;
- 4) przyjęcie pełnej wiarygodności zeznań świadków D. E. i W. Ż. z pominięciem faktu, że są oni w takiej samej sytuacji prawnej jak powód, a zatem są osobiście zainteresowani korzystnym rozstrzygnięciem niniejszej sprawy na jego rzecz;
- 5) nie uwzględnienie podniesionego przez pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia powoda o zwrot udziałów, pomimo że powód nie dopełnił podstawowych aktów staranności zmierzających do zachowania terminu na dochodzenie swojego roszczenia,
- 6) bezpodstawne uznanie, że stopień skomplikowania postanowień statutu (§15) był tak wysoki, że nie pozwalał powodowi na ustalenie terminu wymagalności roszczenia o zwrot udziałów,
- 7) uznanie, że brak jednoznaczności postanowień statutu regulujących zasady zwrotu udziałów musiał obciążać pozwaną, jako autora statutu,
- 8) przyjęcie za prawidłowe wniosków końcowych opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości i finansów (...);
- 9) brak jakiegokolwiek odniesienia się do zgłoszonego przez pozwaną wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu rachunkowości i finansów;
- 10) brak jakiegokolwiek odniesienia się do złożonego przez pozwaną dowodu w postaci prywatnej opinii sporządzonej przez (...);
- 11) brak jakiegokolwiek odniesienia się do argumentów pozwanej podnoszonych w zarzutach do opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości i finansów (...);
- 12) ustalenie przez Sąd kondycji finansowej pozwanej w oparciu o wskazane w bilansie aktywa, z pominięciem stanu pasywów;
- 13) brak jakiegokolwiek odniesienia się do argumentów pozwanej podnoszonych w zarzutach do opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości M. S. (2);
- 14) pominięcie przy ocenie zaistnienia przesłanek do zastosowania art. 5 k.c. oceny sytuacji pozostałych członków pozwanej spółdzielni;
- 15) błędne uznanie postanowień § 15 ust. 2 i ust. 3 statutu pozwanej za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego pomimo braku przesłanek do dokonania takiej oceny;

IV. naruszenie art. 5 k.c. w związku z art. 6 k.c. w związku z art. 29 § 1 Prawa spółdzielczego poprzez uznanie, że zaistniały przesłanki do braku uwzględnienia podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powoda,

V. naruszenie art. 353¹ k.c. w związku z art. 65 k.c. poprzez błędna wykładnię postanowień statutu pozwanej spółdzielni i w konsekwencji błędne przyjęcie, że treść § 15 ust. 2 i ust. 3 statutu jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, z pominięciem faktu, że statut należy potraktować jako umowę cywilnoprawną, której treść członkowie mogą swobodnie kształtować w taki sposób, jaki najpełniej odpowiada celowi, dla którego założyli spółdzielnię.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwana Spółdzielnia wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego. Wniosła również o zasądzenie od powoda na jej rzecz zwrotu kosztów procesu.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do zarzutów skierowanych w stronę procesu gromadzenie przez Sąd I instancji materiału dowodowego. Zasadny bowiem okazał się zarzut naruszenia art. 299 k.p.c. W toku postępowania przed Sądem I instancji doszło do uchybienia procesowego, poprzez ograniczenie przeprowadzenia dowodu z zeznań stron, do przesłuchania jedynie strony powodowej i pominięcia dowodu z zeznań Prezesa pozwanej Spółdzielni. Zauważyć w tym miejscu należy, że dowód z przesłuchania stron nie jest obligatoryjny. Sąd może odstąpić od jego przeprowadzenia w sytuacji, w której zgromadzony dotychczas materiał dowodowy dostatecznie wyjaśnia fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 299 k.p.c.). W razie jednak uznania za konieczne przeprowadzenia takiego dowodu, przesłuchanie powinno dotyczyć obu stron. Wynika to z symetrycznego charakteru tego dowodu. Możliwość odstąpienia od przesłuchania jednej ze stron została w art. 302 k.p.c. zawężona przez ustawodawcę między innymi do przypadków, gdy z przyczyn natury faktycznej lub prawnej przesłuchać można co do okoliczności spornych jedną tylko stronę. Sąd może tak postąpić również, gdy druga strona nie stawia się na przesłuchanie stron lub odmówi zeznań. W innej sytuacji ograniczenie dowodu do przesłuchania jednej strony w sytuacji, gdy przesłuchanie drugiej było możliwe, stanowi naruszenie zasady równouprawnienia stron (por. wyr. Sądu Najwyższego z 8 lutego 2002 r., II CKN 672/00, Legalis). W tej sytuacji Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że istniała w tym zakresie potrzeba odpowiedniego uzupełnienia materiału dowodowego. Bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, że pozwany nie złożył w takcie trwania postępowania zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. oraz nie zawarł w apelacji, na postawie art. 380 k.p.c., wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania Prezesa pozwanej Spółdzielni. Okoliczności informowania przez zarząd członków spółdzielni o dacie i sposobie wypłaty udziałów były na tyle istotne, że Sąd Apelacyjny postanowił dopuścić ten dowód z urzędu i tym samym uzupełnić materiał dowodowy.

Mając natomiast na względzie cały zgromadzony materiał dowodowy uznać należy za niezasadny zarzut dotyczący naruszenia przepisów postępowania, w postaci art. 233 § 1 k.p.c., jak też wiążący się z nim zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że nie można podzielić zarzutu apelacji w kwestii naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów. Ocena materiału dowodowego została bowiem dokonana zgodnie z wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których Sąd Okręgowy w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważył ten materiał jako całość, dokonał wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odniósł do pozostałego materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny poczynione ustalenia podziela, aczkolwiek wywód Sądu I instancji w zakresie

dotyczącym sposobu wypłaty udziałów w pozwanej Spółdzielni i ocena prawna tej kwestii nie zostały wystarczająco klarownie przedstawione w motywach zaskarżonego wyroku.

Prawidłowa wykładania statutu Spółdzielni (tekst jednolity z 31 października 2007 r.) oraz mających zastosowanie w sprawie przepisów Prawa Spółdzielczego prowadzi do wniosku, że § 15 statutu reguluje zarówno kwestie żądania zwrotu udziałów obowiązkowych (ust. 1-3) oraz udziałów ponadobowiązkowych (ust. 4). Zgodnie z § 15 ust. 1 członek Spółdzielni może żądać zwrotu wpłat dokonanych na udziały obowiązkowe dopiero po ustaniu członkostwa. Kolejny ustęp stanowi, że udziały byłego członka wypłacane są na podstawie zatwierdzonego sprawozdania finansowego za ten rok, w którym ustało jego członkostwo. Wypłata powinna nastąpić w ratach półrocznych, nie później niż po upływie 5 lat od chwili przyjęcia żądania. Spółdzielnia przy wypłacie należności z tytułu udziałów może dokonać potrącenia roszczeń wynikających z jej statutowej działalności bez względu na terminy ich płatności. Z kolei w ust. 3 zawarto zastrzeżenie, że członek nie może żądać zwrotu udziałów w takiej części, w jakiej zostały one przeznaczone na pokrycie strat Spółdzielni, które powstały w okresie do ich całkowitej wypłaty. Zgodnie natomiast z ust. 4, odnoszącym się do udziałów ponadobowiązkowych, udziały te mogą być wypłacane w czasie trwania członkostwa w sposób i terminach określonych uchwałą Walnego Zgromadzenia, na podstawie zatwierdzonego sprawozdania finansowego za ten rok, w którym zostało zgłoszone żądanie i w czasie nie dłuższym niż 1 rok od chwili jego zatwierdzenia.

W tym miejscu podkreślić należy, że § 15 statutu zgodny jest z art. 21 Prawa Spółdzielczego. Z niego bowiem wynika, że członek spółdzielni nie może przed ustaniem członkostwa żądać zwrotu wpłat dokonanych na udziały (nie dotyczy to jednak wpłat przekraczających ilość udziałów, których zadeklarowania wymaga statut obowiązujący w chwili żądania zwrotu – czyli udziałów ponadobowiązkowych). Zwrot tych wpłat nie może nastąpić przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego za rok, w którym członek wystąpił z żądaniem oraz w wypadku, gdy jego udziały zostały przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni (art. 19 § 2). Sposób i termin zwrotu określa statut.

Biorąc powyższe pod uwagę, przypomnieć należy, że powód wpłacił do spółdzielni udziały obowiązkowe w wysokości 1.000 zł, natomiast wysokość wpłaconych udziałów ponadobowiązkowych wynosiła 125.500 zł. Z uwagi na treść art. 21 Prawa Spółdzielczego i § 15 ust. 4 statutu Spółdzielni uznać należy, że złożony w dniu 15 września 2008 r. wniosek o wypłatę udziałów mógł być skuteczny w tej dacie co do udziałów nadobowiązkowych. Te bowiem mogą być wypłacane nawet w czasie trwania członkostwa. Zatem chronologia zdarzeń przedstawiała się następująco. Powód w dniu 15 września 2008 r. złożył wniosek o zwrot wpłat nadobowiązkowych. W dniu 28 września 2008 r. Rada Nadzorcza Spółdzielni podjęła uchwałę o wykreśleniu go z rejestru członków. Następnie w dniu 26 czerwca 2009 r. Walne Zgromadzenie zatwierdziło sprawozdanie finansowe za 2008 r. Od tej daty Spółdzielnia zgodnie z statutem miała rok na wypłatę udziałów ponadobowiązkowych przysługujących powodowi. Nie uczyniła jednak tego i wraz z upływem tego okresu zatem od dnia 27 czerwca 2010 r. roszczenie powoda stało się wymagalne. Pozwana pozostawała w opóźnieniu z realizacją wymagalnego zobowiązania. Roszczenie to, zgodnie z art. 29 Prawa Spółdzielczego, ulega przedawnieniu z upływem trzech lat, od momentu wymagalności. Przyjając zatem należało, że po 26 czerwca 2013 r. roszczenie to było przedawnione.

Odnosnie udziałów obowiązkowych w wysokości 1.000 zł, stwierdzić należy, iż powód zgłosił żądanie wypłaty wszystkich udziałów w dniu 15 września 2008 r. Żądanie zwrotu udziałów obowiązkowych mogło stać się skuteczne dopiero po ustaniu członkostwa, a więc od dnia 28 września 2008 r. a wypłacone po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za ten rok, w którym ustało jego członkostwo (26 czerwca 2009 r.). Wypłata mogła nastąpić w ratach półrocznych, nie później niż po upływie 5 lat od chwili przyjęcia żądania. Zatem roszczenie w tym zakresie stało się wymagalne od dnia 29 września 2013 r.

Przyjmując, podobnie jak uczynił to Sąd Okręgowy, że roszczenie powoda jest przedawnione, zgodzić należy się z oceną Sądu Okręgowego, iż okoliczności sprawy uzasadniały zastosowanie art. 5 k.c. i w konsekwencji nie uwzględnienie zarzutu przedawnienia. Ze zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności z zeznań świadków (W. Ż. i Z. E.) i pism wysyłanych przez Spółdzielnię do stron wynika, że powód został błędnie poinformowany przez pozwaną i utrzymywany w przekonaniu, że może dochodzić zwrotu udziału dopiero po upływie 5 lat od wystąpienia ze Spółdzielni. Znamienne jest to, że w przekazywanych informacjach powodowi, jak też innym członkom Spółdzielni nie

rozdzielano udziałów na obowiązkowe i ponadobowiązkowe. Z uwagi na zastosowanie różnych reżimów dochodzenia ich zwrotu zachowanie takie trafnie zostało ocenione przez Sąd I instancji jako działania nielojalne i sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Powyższej oceny nie zmienia fakt, że powód przez pewien czas był członkiem organów pozwanej, a przystępując do Spółdzielni miał możliwość zapoznania się ze statutem.

Sąd Apelacyjny dał w powyższym zakresie wiarę przesłuchanym świadkom, byłym członkom Spółdzielni. Ich zeznania korelują nie tylko z zeznaniami samego powoda, ale również i z pismem pozwanej z 2 października 2014 r. Powód, który w dniu 1 września 2014 r. ponownie dopominał się o zwrot udziałów, otrzymał informację, że te nie mogą zostać mu zwrócone z uwagi na konieczność pokrycia strat. W tym piśmie również nie odnoszono się do rozróżnienia udziałów na obowiązkowe i ponadobowiązkowe, ani też terminu ich wymagalności. To zaś potwierdza, że członkowie Spółdzielni byli błędnie informowani o sposobie i terminach dochodzenia zwrotu udziałów, gdyż w zależności od charakteru wpłaconych udziałów zastosowanie miała odmienna procedura zwrotu, o czym nie byli informowani. Niezgodne ze statutem oraz ustawą Prawo Spółdzielcze było twierdzenie, że wypłata udziałów powoda nie jest możliwa z uwagi na konieczność pokrycia strat Spółdzielni. W konsekwencji Sąd Apelacyjny nie dał wiary zeznaniom Prezesa pozwanej Spółdzielni złożonym na rozprawie apelacyjnej w dniu 1 sierpnia 2018 r. Twierdził on, że nie informował on powoda odnośnie zwrotu udziałów, ich ilości i terminach. Wskazywał, że podpisane przez niego pismo z 1 października 2014 r. zostało skonstruowane przez prawnika, udziały natomiast nie zostały zwrócone z uwagi na złą kondycję finansową Spółdzielni. Zeznania te stoją jednak w sprzeczności z zeznaniami świadków, jak też z treścią pism kierowanych do powoda.

Zauważyć również należy, iż z samego faktu pozostawania świadków w podobnej do powoda sytuacji nie można w sposób automatyczny zakładać, iż zeznania Z. E. i W. Ź. nie są wiarygodne. Treść zeznań tych świadków dowodzi bowiem, iż swoją wiedzę o faktach istotnych dla rozstrzygnięcia czerpali oni z własnych doświadczeń i problemów z odzyskaniem własnych udziałów. Świadkowie ci zachowywali dużą powściągliwość w ocenie sytuacji, ograniczając się przede wszystkim do opisywania faktów. Sąd Apelacyjny nie znalazł zatem podstaw, aby odmówić tym zeznaniom wiarygodności.

Podsumowując, w ocenie Sądu Apelacyjnego, skorzystanie przez pozwanego z zarzutu przedawnienia roszczenia majątkowego, dochodzonego przez powoda z tytułu żądania zwrotu udziałów, należy uznać, w okolicznościach niniejszej sprawy, za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego.

Pozwana w trakcie procesu powoływała się na okoliczności, że zwrot udziałów powodowi nie mógł się odbyć z uwagi na konieczność pokrycia strat i złą kondycję finansową Spółdzielni. Odnosząc się do pierwszej z tych kwestii zauważyć jednak należy, że w czasie gdy powód był członkiem Spółdzielni jedynie w uchwale z 30 czerwca 2004 r. Walne Zgromadzenie postanowiło pokryć stratę (za 2003 r.) ze środków funduszu udziałowego. W kolejnych latach przynoszących stratę ustalano, że ta będzie pokrywana z zysków z kolejnych lat obrotowych. Identyczny zapis pojawił się w uchwale nr 3/2009, która jest ostatnią, jaka może mieć zastosowanie do powoda. Podkreślić w tym miejscu należy, że sytuacja finansowa pozwanej w kolejnych latach nie może mieć wpływu na wysokość należnego powodowi zwrotu wkładu. Zgodnie z art. 28 Prawa Spółdzielczego przedłużenie odpowiedzialności powoda, a więc obciążenie go obowiązkiem uczestniczenia w pokrywaniu jej strat, tak jak gdyby był nadal członkiem, mogło mieć jedynie miejsce w razie otwarcia likwidacji w ciągu sześciu miesięcy lub wszczęcia postępowania upadłościowego w ciągu roku od dnia, w którym przestał on należeć do spółdzielni. Zatem a contrario nie mają zastosowania do powoda późniejsze uchwały, w których to Walne Zgromadzenie podejmowało decyzję o pokryciu strat z funduszu udziałowego. Tym samym za bezzasadne należy uznać pismo pozwanej z 1 października 2014 r., w którym to twierdzi, że udziały przeznaczone zostały na pokrycie straty. W tym miejscu odnieść należy się do wniosków biegłej z zakresu rachunkowości i finansów, która wskazała, że pozwana po złożeniu przez powoda wniosku o zwrot udziałów powinna wykسیęgować ten udział z kapitału udziałowego na zobowiązania wobec byłego członka Spółdzielni. Bez większego znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje natomiast sytuacja finansowa pozwanej Spółdzielni. Jeżeli powód złożył wniosek o zwrot udziałów, to te po uwzględnieniu straty za 2003 r. powinny zostać mu zwrócone. Na marginesie należy jednak zauważyć, że Spółdzielnia mimo trudnej sytuacji finansowej realizuje znaczną część swoich zobowiązań. Brak jest przy tym obiektywnie uzasadnianych argumentów, świadczących o tym, że akurat w przypadku powoda nie mogła

tego uczynić. W tej sytuacji podnoszone w apelacji zarzuty dotyczące sporządzonych opinii biegłych nie są zasadne. Natomiast fakt, że pozwana nie zgadza się z opinią nie może stanowić podstawy do powołania dowodu z kolejnej opinii biegłego. Do istoty sprawy należało ustalenie w jakiej wysokości należało wypłacić powodowi udziały. Biegła w sporządzonej opinii precyzyjnie wypowiada się w tej kwestii. Pod tym względem sporządzona opinia jest rzetelna i logiczna i zasługuje na uwzględnienie w całości. Natomiast dowody opisujące sytuację finansową pozwanej w czasie, gdy powód nie był jej członkiem są obojętne dla rozstrzygnięcia.

W konsekwencji od sumy wszystkich wpłaconych przez powoda udziałów (zarówno obowiązkowych i jak i ponadobowiązkowych - gdyż łącznie stanowiły fundusz udziałowy), należało odjąć przypadającą na niego stratę za rok 2003 r. w ustalonej przez biegłą wysokości 34.504,60 zł. Tym samym roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie do wysokości 91.995,40 zł. Tyle też zasądził Sąd I instancji, zatem żądanie pozwanej o zmianę rozstrzygnięcia nie zasługiwało na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako niezasadną.

O kosztach procesu w postępowaniu odwoławczym orzeczono zgodnie z wynikiem tego postępowania na podstawie art. 98 k.p.c. zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

(...)